

☙ Årets växt

Blåsuga är Årets växt 2026

TEXT: PETER STÅHL

FOTO: HÅKAN PLEIJEL

Blåsugans karaktäristiska pyramider känns lätt igen och tillhör försommarens prydnader i äng och hage. Men kanske har växten blivit ovanligare och finns den verkligen kvar på de gamla lokalerna längs fjällkedjan?

Blåsugan är en växt man lätt lär sig att känna igen och den går knappast att förväxla med andra växter. Åtminstone inte när den blommar. Den är en rent europeisk växt med förekomster i stora delar av landet, till och med i fjällen. Blåsugan tål inte gödsling och trivs bäst i magra betesmarker, vilket gör den till en bra markör för värdefulla gräsmarker. Kanske har den också minskat i takt med förändringarna i jordbruket. Det är en av de frågor vi hoppas få svar på när blåsugan nu valts till årets växt.

Om blåsugan

Vid blomningen bildar blåsugan en kompakt pyramidformad blomställning som skiljer den från alla andra växter i hagen. Den tillhör familjen plisterväxter som bland annat kännetecknas av att stjälken är fyrkantig, men hos blåsugan är hela blomställningen mer eller mindre fyrkantig som ung. Hela växten är dessutom mörkt blålila genom de stora färgade stödbladen.

Blåsugan är en försommarväxt som blommar samtidigt som skogsstjärna, syren och liljekonvalj. De mjukludna rosettbladen som övervintrar gröna går dock att hitta hela säsongen. Med lite träning är de inte heller så svåra att skilja från andra växter.

Myrornas vän

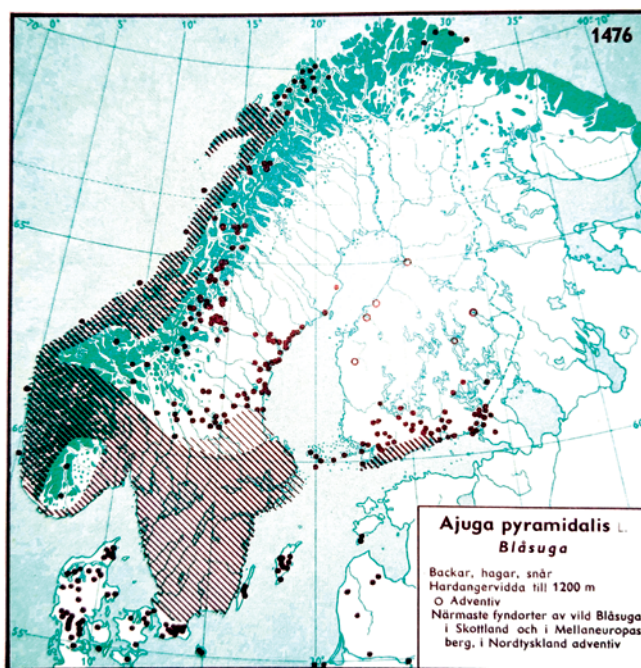
Blåsugans blomställning är mjuk och obeständig. Efter blomningen sjunker pyramiden ihop på marken och försvinner. Det är här myrorna kommer in i bilden. Eftersom frukterna har ett litet knölformigt och oljerikt bihang bärs de iväg av myror. Det tycks vara växtens enda möjlighet till spridning. Det finns många andra växter som också sprids med myror så "myrmekofili", som det kallas, är en beprövad metod. Myrorna är bara intresserade av bihanget och lämnar i regel fröet utanför boet.

Troligen var blåsugan vanligare i äldre tid då det fanns fler magra betesmarker och ljusöppen betad skog. I våra landskapsfloror bedöms växten ofta som minskande och många av lokalerna uppfattas som restförekomster. Eftersom blåsugan är uthållig har det varit svårt att styrka detta med siffror och i några landskap tycks växten ha ökat i jämförelse med äldre inventeringar.

Utbredning

Vid en första anblick verkar blåsugan vara en av många arter med huvudutbredning i södra halvan av landet och med en klimatbetingad nordgräns norr därom. Den är alltså spridd i alla landskap upp till södra Norrland där utbredningen smalnar av i en kustnära kil upp till Örnsköldsvik i Ångermanland. Men det märkliga (med utbredningen) är att det också finns förekomster i ett stråk längs fjällkedjan, till och med så långt norrut som till Padjelanta i Lule lappmark. Någon förekomst är känd från Dalafjällen, men fler i kanten av Härjedals- och Jämtlandsfjällen samt längs norska gränsen i Lycksele lappmark. Kanske har blåsugan fått denna egendomliga utbredning genom spridning längs Norges kust, där den faktiskt når ända upp till ishavet.

Blåsuga är en rent europeisk växt som också förekommer i Alperna, Pyrenéerna och andra sydeuropeiska berg men tyngdpunkten ligger på den Skandinaviska halvön.

Blåsugans utbredning i Norden efter Hulten (1971).

Rapporterade fynd av blåsuga i Artportalen 1970–2025.

FOTO: LARS EFRAIMSSON

Blåsuga ser nästan ut som små torn där den växer.

Dialektala namn

Förr kallades blåsuga käringruka. Andra dialektala namn finns på många håll. I Småland har den kallats haröra och skoborste, i Halland hartass, i Närke mjölk-gubbar och tobaksrullar. Växten var alltså välkänd av allmogen på landsbygden där den säkert var både vanligare och talrikare än idag.

Foto- och illustrationstävling

Skicka in din bästa bild eller illustration på temat blåsuga. Bilderna ska vara från 2026 och tagna inom landet. Max tre bilder per person. Vinnare avgörs genom röstning på vår hemsida. Mer information om hur man skickar bidrag till tävlingen kommer i kommande nummer av *Vilda Växter* och på föreningens hemsida www.svenskbotanik.se.

Hur hittar man blåsuga?

Blåsuga växer helst öppet i lite magrare ängs- och hagmarker. Den är mycket betestålig genom att de basala äggformade rosett-bladen kan växa tryckta mot backen. Märkligt nog tål växten även stark igenväxning. Det finns många vittnesmål om att den hållit sig kvar även sedan hagen vuxit igen till tät skog, men då oftast utan att blomma. Man kan också hitta blåsugor i magra gräsmattor och längs stigar och i kanten av hållmarker. I fjäll-trakter växer den även i bergbranter, så det kan vara klokt att inte ha för bestämda uppfattningar om var den trivs.

Hur rapporterar man?

Fynden rapporteras i Artportalen. Om man är osäker på art, till exempel om man enbart hittat rosettbladen, går det bra att bifoga bilder för verifiering i efterhand.

Tjugofem år med Årets växt

Mosippa	2002
Fältgentiana	2003
Skogsklocka	2004
Skogsfru	2005
Majviva, strandviva, fjällviva	2006
Linnea	2007
Ängsskära	2008
Gräsull	2009
Backsippa	2010
Knärot	2011
Kattfot	2012
Blåklint	2013
Slätterblomma	2014
Ögonpyrola	2015
Smörbollar	2016
Svart trolldruva, röd trolldruva	2017
Gullpudra, kustgullpudra, polargullpudra	2018
Tätört, fjälltätört, dvärgtätört	2019
Springkorn, blekbalsamin, jättebalsamin	2020
Tibast	2021
Grönpyrola	2022
Kärrespira	2023
Backklöver, brunklöver	2024
Vanlig tallört, kalktallört	2025
Blåsuga	2026

Rosettbladen är svåra att upptäcka men karaktäristiska med sina äggformade mjukludna blad.

FOTO: MIRJAM IDESTRÖM

*"Örten är liten, högst ett kvarter lång, växer upp-
rätt och har mörkblått utseende ... Bladen sitta
midtemot hvarannan och i kors samt det ena öfver
det andra så att de utgöra en 4-kant då växten ses
uppiifrån och nedåt; och som de nedersta bladen
äro störst och de öfra blifva småningom mindre,
måste af 4-kantiga formen tillika bildas'
en pyramid."*

*C. Quensel i Svensk Botanik IV av
J. W. Palmstruch (1805)*

Ange gärna antal rosetter och vilken miljö växten hittades i. Det finns även olika färgformer av blåsuga att hålla utkik efter, som till exempel plantor med röda, rosa eller vita blommor.

Det är extra värdefullt om man kan uppsöka gamla lokaler och kontrollera om blåsuga finns kvar. Det är enda chansen att få en bild av hur det går för växten över tid. Om man inte hittat blåsuga trots noggrann sökinsats rapporteras den som ej återfunnen.

Blåsuga är med sitt särpräglade utseende, intressanta ekologi och ovanliga utbredning en riktigt spännande gräsmarksväxt. Kom ihåg att den blommar tidigt och gör sig bäst när sommaren är som mest lovande.

25-årsjubileum

Årets växt startade 2002 med mosippan. I det första uppropet i Svensk Botanisk Tidskrift hoppades föreningens dåvarande ordförande Margareta Edqvist att det skulle fortsätta i en lång serie av arter och år. Nästa år stod fältgentianan på tur och därefter följde skogsklocka och skogsfru. Till en början skedde rapporteringen på pappersblanketter, varefter mer av rapporteringen skett direkt i Artportalen. Årets växt har lagt grunden till mycket kunskap om tillståndet för de växter som uppmärksammas. Särskilt för de som har rödlistats. Rapportering av växterna i Artportalen har mångdubblats och just nu ser vi ut att gå mot ett nytt rapportrekord med tallörterna. Det finns således anledning att fira det tjugofemte året lite extra. Det gör vi med en foto- och illustrationstävling med blåsuga som tema. 🌱📷